

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ВИХОВАННЯ

Попова Д.А.

викладач Рівненського економіко-гуманітарного інституту

Тенденції розвитку школи, нова концепція загальної середньої освіти вивчають в якості одного із важливих факторів впливу на дітей, особливо в підлітковому та юнацькому віці, засоби масової інформації. Преса, телебачення і радіо значною мірою допомагають школі забезпечити повноцінність життя її учнів, що є необхідною умовою формування особистості. Педагогічна сфера впливу засобів масової інформації - в їх практичній участі у перетворенні шкільного життя, у наданні допомоги учителям та батькам.

На чому ґрунтується твердження про внесок засобів масової інформації у виховання особистості? Газета, журнали, радіо та телебачення супроводжують дитину протягом всіх років навчання. Зображаючи реалії нашого буття, вони сприяють формуванню уявлень про життя, спонукають читачів та глядачів до роздумів про сьогодення і про майбутнє. Звернення до засобів масової інформації дозволяє зрозуміти важливі проблеми, які турбують суспільство, які впливають на життя молоді, допомагають бути не тільки в курсі подій, що відбуваються, але й виховувати психологію підростаючої особистості у дусі часу. Адже значне місце в засобах масової інформації займають повідомлення, які викликають стурбованість про стан політики, духовного життя юнацтва та дорослих, про майбутнє нашого суспільства. І школа просто не має права випускати інфантильних громадян. Для неї, насамперед, цінно матеріали, які привертають увагу до важливих подій сучасного життя та майбутнього, які сприяють формуванню уявлень молоді про добро і зло.

Формування загальнолюдських цінностей у кожній молодій людини об'єднаними зусиллями школи, родини, громадськості, засобів масової інформації є важливим соціальним та моральним завданням. Вирішення цього завдання здійснюється в результаті широкого інформування про соціально значущі явища, події, фактори. Доступність для підростаючого покоління самої різноманітної інформації задовольняє їх інтелектуальний та емоційний розвиток, потребу в пізнанні.

Об'єктивні закономірності суспільно-політичного розвитку в світі знаходять своє відображення у підвищенні ролі засобів масової інформації. Складається становище, коли від рівня пропагандистського забезпечення (кількісного і якісного) значною мірою залежить успіх політичних, економічних, виховних та інших заходів. Крім того, зараз, як ніколи, зростає значення боротьби за громадську думку як в окремій країні, так і в цілому світі.

Позитивний вплив засобів масової інформації на духовний розвиток молоді, вироблення у них активної життєвої позиції здійснюється в результаті

сприйняття соціально значущої інформації. "Згідно з сучасними уявленнями, сприйняття є сукупністю процесів, що забезпечують суб'єктивне і, разом з тим, адекватне відображення реальності" (Зінченко В.П. Продуктивное восприятие// Вопр. психологии. 1971., № 6. С.29). Воно формується і розвивається в процесі становлення особистості, на основі досвіду її взаємовідносин з явищами навколишньої дійсності. Розвиток сприйняття є природною потребою психіки і виражається в тому чи іншому її задоволенні.

Важливо навчити старшокласників бачити і знаходити публікації та повідомлення, що допоможуть юнакам утвердитися в розумінні святості духовної культури, яку ми всі повинні берегти і передавати нащадкам. Звертаючись до розуму і серця дорослих та юних, преса, радіо, телебачення відіграють важливу роль у вихованні гуманних рис особистості, докладають зусиль, щоб у суспільстві проросли зерна взаєморозуміння, милосердя. Адже головний дефіцит сьогодення - дефіцит людяності. Щоб вирішити найважливіші завдання гуманістичного виховання і освіти, необхідно, щоб гуманістичні ідеї пронизували життя кожного з дитинства. Але занадто просто звести зміни у школі лише до збільшення часу на вивчення предметів гуманітарного циклу. Головне - в самій спрямованості викладання, в переорієнтації всього освітнього комплексу на загальнолюдські моральні цінності.

Які ж можливості мають засоби масової інформації у сприянні реалізації такої орієнтації? Багато експертів бачать передумови розвитку засобів масової інформації у поверненні до загальнолюдських цінностей, гуманізації суспільної свідомості, у зверненні до духовної культури народів, у кристалізації різноманітних духовних течій. І особлива цінність засобів масової інформації полягає в тому, що у їх матеріалах мало повчань, менторського тону. Їх матеріали швидше запрошують до роздумів, ніж претендують на істину в останній інстанції. Слово преси та телебачення часто знаходить позитивний відгук у молоді, тому що відповідає їх прагненню до нового. Багато школярів називають засоби масової інформації основним джерелом нових факторів.

Посилення соціально-гуманістичної направленості сьогодишньої журналістики служить утвердженню соціальних позицій особистості, активізації різнопланової діяльності людей, усвідомленню себе суб'єктами історичного процесу. Це співпадає із завданням школи виховувати активну особистість, яка характеризується порядністю, справедливістю, почуттям власної гідності.

Сучасна публіцистика привертає все більшу увагу молоді зростаючою відкритістю у висвітленні життя нашого суспільства, намаганням розкрити духовні цінності минулого і майбутнього, допомогти юним

розібратися в моральних пошуках. Особливо співзвучні інтереси молоді, яка динамічно сприймає навколишній світ, такі якості засобів масової інформації, як оперативність, різноманітність, інформативність.

Відомий психолог С. Л. Рубінштейн писав, що головне завдання виховання якраз в тому і полягає, щоб тисячею ниток пов'язати людину з життям так, щоб з усіх боків перед нею вставали завдання для неї значущі, для неї принадані, завдання, які вона вважає своїми, у вирішення яких вона включається. Саме цьому і сприяють засоби масової інформації.

Вчителі позитивно висловлюються про матеріали преси, радіо та телебачення, які допомагають виховувати гуманістичну свідомість школярів, спонукають до різних видів діяльності, сприяють формуванню діяльнісного гуманного ставлення до людей. І мова йде про виховний вплив не тільки позитивних прикладів, але й негативних. Предметом дискусії в класі (найчастіше - у неформальних ситуаціях) є газетні публікації, радіо- або телеповідомлення, які розкривають моральні якості особистості сучасника. Вчителі відмічають великий виховний вплив публіцистичних матеріалів, що використовуються під час класної та позакласної діяльності, у яких йдеться про людські стосунки, порядність, милосердя, добро і зло. У старшокласників пробуджується активне ставлення до навколишньої дійсності, народжується емоційний відгук на події, що відбуваються.

На конкретних прикладах засоби масової інформації показують, що гуманність, милосердя - це прекрасні людські почуття, які слід сприймати не як старозаловітні, а сучасні, свої, що чужий біль ми повинні вчитися переживати як власний.

Газети, радіо та телебачення є джерелом різноманітної інформації, що збагачує зміст уроку і позакласної роботи. Яскраві, насичені переконливими фактами матеріали засобів масової інформації сприяють розвитку свідомості і активності школярів, вихованню їх пізнавальних інтересів.

Використання матеріалів засобів масової інформації на уроках і в позакласній діяльності у великою мірою сприяє розвитку діалогу учителя і учнів, їх спілкуванню. Це призводить до укріплення взаємодії, більш глибокого взаєморозуміння, співпраці дітей і дорослих. Звернення шкільних колективів, родини до кращих публікацій допомагає дорослим виховувати у дітей шляхетність, доброту, пробуджувати і розвивати у них почуття дружби і справжніх людських стосунків.

Відоображаючи події, що відбуваються в суспільстві, впливаючи на формування громадської думки, засоби масової інформації сприяють виробленню життєвих принципів молоді людини.

Робота з публіцистичними матеріалами передбачає не просто кількісне зростання інформації, її накопичення в голові учня, а й розвиток вмінь аналізувати, використовувати їх для постановки проблем, активізації практичної діяльності.

Старшокласники завжди активні. Така природа віку. Підвищуючи інформативність молоді, преса, телебачення і радіо сприяють їх свідомій участі у соціальних процесах, формуванню у них мотивів діяльності, пов'язаних з перспективою. Сьогодні

потрібно намагатися використовувати інформацію, яка допомагає орієнтувати юнаків на життя в таких умовах, коли успіх приходить до людини, що володіє не тільки діловими якостями, але й порядністю та справедливістю.

Ефективність впливу засобів масової інформації виявляється у тих оцінках, тому виборі, який здійснюють молоді люди у стосунках з близькими та сторонніми людьми в різних видах діяльності.

Спостереження доводять, що для старшокласників інформація, яку вони отримують по радіо, телебаченню і з преси, переважає за обсягом і різноманітністю ту, яка надходить з інших джерел і є найбільш престижною. Для юнаків важливо, що інформацію вони отримують з «перших рук», тобто безпосередньо від політичних діячів, професійних журналістів, відомих спеціалістів у різних галузях народного господарства, науки, культури.

Педагогічний потенціал публіцистики включає і емоційний аспект. Образна і "жива" подача інформації дозволяє посилити її вплив не тільки на розум, але й на почуття реципієнтів. У відгуках на найбільш злободенні події виявляється оціночне ставлення учнів до різноманітних явищ життя, формуються переконання.

Засоби масової інформації впливають на велику аудиторію. Їх соціальні функції (організаторська, пропагандистсько-агітаційна, науково-пізнавальна, управлінська) і, чи не найважливіша і, разом з тим, чи не найскладніша, виховна - збігаються. Вплив радіо, телебачення і преси на слухачів, глядачів і читачів здійснюється в двох сферах: раціональній та емоційній. Впливаючи на розум і почуття, соціально значуща інформація у вигляді словесних і образних повідомлень у результаті сприйняття та інтерпретації, виступає у свідомості старшокласника як ціннісна духовна установка, набуває мовного оформлення, визначає його дії або ставлення до факту, події, явища.

Засоби масової інформації завдяки таким особливостям, як мобільність, варіантність, оперативність, наочність, доступність, документальність, належать до багатющого арсеналу засобів освіти і виховання. Вони, зокрема, ефективно впливають на формування в учнів загальнолюдських цінностей, гуманістичних переконань, високої моралі.

В той же час, звертання до матеріалів преси, радіо та телебачення, не дивлячись на їхні величезні виховні можливості, не повинно бути самоціллю. Тому робота з матеріалами засобів масової інформації повинна бути складовою частиною цілісного навчально-виховного процесу.